

The Greek Review of Social Research

Vol 36 (1979)

36-37

Caroly G. Heilbrun, Reinventing womanhood

Σταυρούλα Λαμπροπούλου

doi: [10.12681/grsr.472](https://doi.org/10.12681/grsr.472)

Copyright © 1979, Σταυρούλα Λαμπροπούλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Λαμπροπούλου Σ. (1979). Caroly G. Heilbrun, Reinventing womanhood. *The Greek Review of Social Research*, 36, 473–475. <https://doi.org/10.12681/grsr.472>

παρουσίαση βιβλίων

Andrea Dworkin, *Our Blood: Prophecies and Discourses on Sexual Politics*, New York, Toronto, Harper and Row, Inc., σσ. 115 (Τό Αίμα μας: Προφητείες και κηρύγματα για την πολιτική των φύλων)

Σ' αυτό τό άγριο και ώραίο βιβλίο ή Α. drea Dworkin, μιά ριζοσπαστική φεμινίστρια και ίσως ή πιο δυνατή και ή πιο επαναστατική φωνή σήμερα στό Γυναικείο Κίνημα, άντιμετωπίζει σθεναρά τή βαθειά και σκληρή κοινωνική άδιαφορία πού όφθαίνοι είς βάρος τών γυναικών—τή σεξουαλική, πολιτιστική και πολιτική όποδούλωση τών γυναικών στους άδρες.

Μέ σπάνια εύλωγία και άντικομορφιστική διάγνωση, ή Dworkin θέτει τή βαθειά τό τό έγκλήματα της σεξουαλικής βίας, τό ψυχολογικό έκβιασμό, της πολιτιστικής δυσφήμισης και διαβολής και της φιλολογικής κακογλωσσίας.

Η συγγραφέας περιγράφει μιά σεξουαλική άστυνομική πολιτεία στην όποία οι γυναίκες, όποι άιώνες σοκοφανημένες από τήν άνδρική τέχνη και φιλολογία, και τρομοκρατημένες από βιασμούς, πρέπει να μαθαίνουν να αυτοβασανίζονται, να μιούν τόν έαυτό τους και να διδάσκονται τά καθιερωμένα της φυσικής και πνευματικής όποταγής για να μπόρουν να ζήσουν.

Η συγγραφέας άποκαλύπτει και διακηρύσσει ότι ή πορνογραφία, ή τέχνη, ή θρησκεία, ό νόμος, ή έπιβεβλημένη και καθιερωμένη έτεροσεξουαλικότητα και ή οικογένεια, όπότε άπό τήν όφισταία κάτω από τήν άνδρική κυριαρχία, λειτουργούν σάν όργανα σεξουαλικής πλύσης τό έγκλημα, σάν δυνάμεις πού έπιβállουν τή γυναίκα κατάσταση και καταδυνάστευση.

Στή ρομωλέα και πρωτότυπη έρευνα της Dworkin, όπο τήν έννοια φαλλικής σεξουαλικότητας και άνδρικής ταυτότητας, δια φωτίζεται ή δυναμικότητα τού άνδρικού ασιασμού και τών κοινωνικών τύπων της τυραννίας πού αναπτύσσονται από αυτή.

Σ' αυτά τά κυνηριάζοντα άδρα της (1. Feminism, Art, and My Mother Sylvia, 2. Remembering Sexual Equality, 3. Remembering the Witches, 4. The Rape Atrocity and the Boy Next Door, 5. The Sexual Policies of Fear and Courage, 6. Redefining Nonviolence, 7. Lesbian Pride, 8. Our Blood: The Slavery of

Women in America, 9. The Root Cause, πλλά γραμμένα κατά τά πέντε τελευταία χρόνια ήσαν άνακινούσεις ή διαλέξεις της συγγραφέας), ή Dworkin καλεί τις γυναίκες να καταπολεμήσουν τήν άπομόνωση, τό φόβο πού έχει τήν αίτια τού σ' ένα πολιτισμό πού μοιεί τις γυναίκες, να φύγουν μακριά από αυτό τόν κόσμο πού όποθάλει μιά παθολογική άντίληψη για τή γυναικεία αναξιοτήτα, να έδραιώσουν τήν προσωπική τους αυθεντικότητα, να δημιουργήσουν ένα νέο πολιτισμό άπαλλαγμένο από τή βία, τήν κυριαρχία, τήν όποταγή σε όποιοδήποτε είδος και τελείως έλεύθερο από τά γένη.

Όποιοδήποτε κι άν είναι οι άπόψεις και οι άντιρήσεις τού καθενός, ή συγκινητική ρητορεία και οι δυνατές ιδέες της έμπνευσμένης συγγραφούς θά τις αλλάξουν.

*

Carolyn G. Heilbrun, *Reinventing Womanhood*, W. W. Norton and Company, New York, 1979 ('Ανακαλύπτοντας πάλι τή γυναίκα)

Η συγγραφέας, τυχερή γυναίκα, μητέρα και σύζυγος—όπως ή ίδια εμφανίζεται στον πρόλογο της—μελετώντας τό θέμα της κατάστασης της γυναίκας επανεξάλλει γυναίκα πρόσωπα της άρχαίας ελληνικής φιλολογίας, της τραγωδίας ή της ιστορίας. Έπανεξάλλει επίσης τις ήρωίδες της σύγχρονης φιλολογίας ή τις άπλες γυναίκες, αλλά και τις σύγχρονες γυναίκες συγγραφείς.

Η πλούσια βιβλιογραφική ενημέρωση της συγγραφούς πολλές φορές τήν κάνει να παραθέτει τόσες γνώμες άλλων γυναικών συγγραφέων πού νομίζει ό άναγνωστής ότι διάβασε όλα τά σύγχρονα βιβλία πού άναφέρει. Η καθαρότητα και ή σαφήνεια της πολλές φορές άφοπλίζουν. Η καινούργια έρμηνεία πού δίνει, φέρνει σχεδόν επανάσταση και σάλο στά λυμνάζοντα νερά τού άνδρικού βασιλείου.

Η Κλυταμνήστρα, για παράδειγμα, επανακρίνεται μέ νέο φεμινιστικό φώς σάν γυναίκα και σύζυγος. Η συγγραφέας δέν βλέπει σ' αυτή καμιά άπελευθέρωση, άντίθετα όμως όποταγή και στραγγαλιόμενη δικαιοσύνη. Δέν πρέπει να εκτιμάται από τά λεγόμενα τού Όρέστη ή της Ήλέκτρας και τού όποστηρικτών τους, Άθηνάς και Άπόλλωνα, σάν ή συμβολική στιγμή πού ό θεσμός της μητρότητας άντρέπεται. Μητρότητα είναι ό θεσμός στον όποιο ή γυναίκα από μακροί είναι όποδουλωμένη, στον όποιο καταδικάζεται από τά παιδιά της άμφοτέρων τών φύλων σε άτέλειωτους ώμους.

Η Κλυταμνήστρα, μιά δυνατή και θεληματική γυναίκα, όπως πολλές, έχει στραφεί και παραμορφωθεί μέσα στό ρόλο της συζύγου και μητέρας, άνακάλυψε ό-

μως ότι ή προσωπικότητα δέν είναι δυνατό να καταιώθει έκει.

Υπάρχει και περισσότερο στην θηλυκή λατρεία άπ' ό,τι ή λέξη «μητρότητα» όπονοει. Ό μύθος της Δήμητρας και της Περσεφόνης άναφέρεται στό δεσμό μεταξύ γυναικών, ό όποιος μπορεί να είναι ή σωτηρία τους σ' ένα κόσμο πού έχουν κοινή μοίρα. Είναι ό μόνος μύθος, κατά τή συγγραφέα, πού δέν άναφέρεται στην μητρότητα, αλλά στην σταθερή πίστη και έφαρμογή της δύναμης, τήν όποία ή ήλικιωμένη γυναίκα μπορεί να χρησιμοποιήσει προς όφελος της νεότερης.

Οι Μούσες είναι για τους άνδρες. Άπό τόν Όμηρο («τόν άνδρα τόν πολύπαθο τραγούδησέ μου, Μούσα») ως τόν Robert Graves («ή γυναίκα δέν είναι ποιητής, είναι ή Μούσα ή τίποτε») και τόν Sidney («τρέλα, είτε ή Μούσα μου σε μένα, κοίταξε στην καρδιά σου και γράψε»), ή Μούσα έχει γίνει προοδευτικό κτήμα τού άρσενικού και έμπνευστή του. Η έρώτηση πού είναι ή Μούσα της γυναικας και πού είναι τό φύλο της Μούσας δέν είχε τεθεί μέχρι πρό τινος.

Στή συνέχεια ή Heilbrun εξετάζει τήν παντρέυση γυναίκα μέσα από τήν άγγλική φιλολογία τών τελευταίων αιώνων, τήν Άμερικανίδα σύζυγο, τήν Έβραία σύζυγο—Έβραία είναι ή συγγραφέας—πού ποτέ δέν έχει ένα «δικό της χώρο», άναφέρει ήρωίδες έργων συγγραφέων τού 18ου και τού 19ου αιώνα και ερωτεύεται τή νοστροπία τους.

Τό «χέσιμο της προσωπικότητας» είναι τό πρελούδιο στον έρωτα, παρατήρηση ή συγγραφέας μιάς άλλης νουβέλλας σχετικά μέ τό γάμο στό 1910, και τήν ίδια παρατήρηση περισσότερο κομμά από ό,τι ή Bronie, αλλά μέ όχι λιγότερη δεύτη είδε ότι ή γυναίκα στή σύγχρονη νουβέλλα ήταν μοιραία να άνακαλύψει ότι μέ τό να είναι σύζυγος πρέπει να έχρασει τόν έαυτό της.

Γιά να έχουμε ένα δείγμα από τά ποιητικά μέρη τού βιβλίου της Heilbrun, πού είναι πολλά, παραθέτουμε ένα ποίημα πού έπιγράφεται «ή οικοκυρά».

Μερικές γυναίκες παντρέυονται στίπια. / Είναι ένα άλλο είδος δέρματος, έχει καρδιά, / στόμα, σκώτι και έντερα. / Οι τοίχοι είναι στέρεοι και ροζ, / Κόττα πού γονατίζει όλη τήν ημέρα / πιστά έξασφαλίζοντας τόν έαυτό της. / Οι άνδρες μπαίνουν όιά της βίαι / παρασυρμένοι σάν τών Ίωνά / μέσα στις σάρκινες μανιάνες τους. / Μιά γυναίκα είναι ή μάνα της, / αυτό είναι τό κυριώτερο.

Η πικρία και ή ειρωνεία της συγγραφούς για τή θέση της γυναικας και τή νοστροπία της είναι άλλά άληθινή διαπίστωση. Είχε τό θάρρος να τό πει και τήν ευστροφία να τό έννοήσει. Η καινούργια έρμηνεία και ή εύλωγία της είναι αυτό πού άξίζει περισσότερο σ' αυτό τό βιβλίο μαζί μέ τήν πλουσιότερη ενημέρωση. Τό βιβλίο άποτελεί θαυμάσιο άπόκτημα για μελέτες και θέματα για τή γυναίκα.

Gerda Lerner, *The Majority Finds Its Past: Placing Women in History*, New York, Oxford, Oxford University Press, 1979, σσ. 330 (Η πλειονότητα βρίσκεται το παρελθόν της: "Η θέση των γυναικών στην Ίστορία)

«Αυτός ο τόμος περιέχει μερικά από τα πιο σπουδαία άρθρα που γράφτηκαν για την ιστορία των γυναικών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων», λέγει χαρακτηριστικά η γνωστή φεμινίστρια από το Los Angeles, Kathryn Kish Sklar.

Πολλές από τις ιδέες της συγγραφέως, τώρα πλέον βασικές επί του γυναικειού κινήματος, ήταν κατ' αρχήν δημοσιευμένες σε πολύ λίγο γνωστά επιστημονικά περιοδικά. Οι περισσότερες πραγματίες αυτού του τόμου ήταν διαλέξεις ή ανακοινώσεις της συγγραφέως σε συνέδρια. Στο τέλος διαμορφώθηκαν έτσι, συχνά με πολλές αλλαγές, με κριτική και συγκριτική συζήτηση και άλλες εκδόχες από τους συναδέλφους της. "Ας σημειωθεί εδώ ότι στις Ήνωμένες Πολιτείες, πριν δημοσιευθεί ένα βιβλίο ή ένα άρθρο, ο συγγραφέας προσκαλεί τους συναδέλφους του ή τις ειδικούς επί του θέματος και ανακοινώνει ενώπιόν τους τη μέθοδο της έρευνάς του, το περιεχόμενο, τα στατιστικά δεδομένα και τα συμπεράσματά του. Πολλές φορές και κατά τη διάρκεια της έρευνας ανακοινώνεται το κάθε συμπέρασμα. Οι παρόντες, πολλές φορές και οι άπόντες ειδικοί, έχουν το δικαίωμα—άλλοτε γι' αυτό προσκαλούνται—να διατυπώσουν αντίρρησης, να μετατρέψουν, να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν, να εκφράσουν καινούργιες εκδόχες και σκέψεις επί των γραφομένων. Ο διάλογος αποδεικνύεται πολύ εποικοδομητικός για την πληρέστερη παρουσίαση του βιβλίου.

Σήμερα η Lerner κατέγει μοναδική θέση μεταξύ των ιστορικών: η ριζοσπαστική βιογραφία της περί των αδελφών Grimké και οι βασισμένες σε ντοκουμέντα συλλογές της (α. *Black Women in White America* και β. *The Female Experience*) είναι ευρύτατα γνωστές και πολύ αξιολογές. Η Lerner και τα γραφομένα της έμπνευσαν σεραμό, και η επιστημονική της είναι αδιαφιλονίκητη.

"Αλλά ο ρηξικέλευθος πραγματίας της και τα δέχεται άρθρα, τα όποια έκαναν τη μεγαλύτερη τομή σε βάθος επί του θέματος, που πρακτικά τοποθετούν όσα είναι πέρα από τα μέτρα τους, που καθόρισαν τα προβλήματά του και έδωσαν οδηγίες για τη μελλοντική του ανάπτυξη, δεν είχαν ποτέ πριν συλλεγεί και εύρες διαδοθεί.

Αυτός ο τόμος περιέχει δώδεκα άρθρα της Lerner, άλλα γραμμένα κατά τη διάρκεια μιας δεκαετίας κι άλλα έτοιμασμένα ειδικά γι' αυτό τον τόμο. Το βιβλίο μαρτυρεί την πνευματική άνθηση μιας προποπότος στις σπουδές για τις γυναίκες (women's studies), επιστημη που άκμαζε σύμφωνα σε όλα τα άμερικανικά πανεπιστήμια.

Η Lerner θέτει μερικές βασικές ερωτήσεις: Πώς μπορεί κανείς άριστα να θεωρήσει τις γυναίκες σαν μία ξεχωριστή ομάδα

στην κοινωνία; Πόσο χρήσιμη για τις ιστορικές σπουδές είναι η επίγνωση της καταπίεσης των γυναικών; Ποιά είναι η άναπορική σπουδαιότητα της φύλης, της τάξεως, του φύλου σαν παραγόντων στην ιστορία;

Η Lerner σφυγκρίνει το φεμινισμό του 19ου αιώνα με το φεμινισμό του 20ού αιώνα. "Ανάγει το ζήτησασμα του φεμινισμού άρκετά ειρωνικά στην εποχή του Jackson, σημειώνοντας ότι αυτή η εποχή της δημοκρατικής πρόδου για τους άνδρες ήταν μά άπισθοδρόμηση και καταστολή για τις γυναίκες. Τονίζει τη διαφορά μεταξύ των δικαιωμάτων του γυναικειού κινήματος—του κατορθώματος να εισχωρήσουν οι γυναίκες μέσα στην άνδροκρατούμενη κοινωνία πάνω στη βάση της ισότητας—και του άγωνα για την άπελευθέρωση της γυναικάς, πράγμα που σημαίνει γυναικεία ατομότητα. Η συγγραφέως ύποστηρίζει ότι η σύγχρονη φεμινιστική κίνηση άγκαλιάζει και τα δύο.

Μερικά από τα άρθρα της περιστρέφονται και έρευνούν τις διαφορές στην ιστορία και τη γνώση των έγχρωμων και των λευκών γυναικών και μιλούν για τις καταστάσεις κάτω από τις όποιες είναι δυνατό να σχηματισθούν φεμινιστικοί συνασπισμοί μεταξύ αυτών των ομάδων. Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο 8 που άναφέρεται στις πολιτικές δραστηριότητες των Νοτιών Πολιτειών για την κατάργηση της δουλείας των γυναικών και που άνακοινώθηκε στην Atlanta το 1976.

Η Lerner κριτικάρντας μιλάει για την "άντιαταθμιστική ιστορία"—την ιστορία των "έπιστημων" γυναικών—η όποια δεν άποκαλύπτει τόσα πολλά άπό τις δραστηριότητες με τις όποιες οι περισσότερες ήσαν συνδεμένες και τη "συνεβαλλόμενη ιστορία", η όποια συγκεντρώνει ό,τι οι γυναίκες έχουν συνεισφέρει στην άνδροκρατούμενη κοινωνία. "Όλη η ιστορία, όποια τη γνωρίζουμε έως τώρα, είναι άπλως προϊστορία", γράφει η συγγραφέως. "Μόνο μία νέα ιστορία σταθερά βασισμένη στην άναγνώριση και την ισότητα άνδρων και γυναικών, η γέννηση και ο θάνατος της πατριαρχίας, μπορεί να προβάλλει μία άληθινά καθολική ιστορία".

"Ακόμη και ιστορικοί", λέγει η Ann Filar Scott έδουσι διαβάζουν αυτά τα προκλητικά άρθρα, όπως φαίνονται, θά βρουν ένα έρεθισμα στο να τα ζαναδιαράσουν σαν μία άναρνούμενη διαφωניה ή ένα άπατισσόμενο έπιχειρημα, και θά άποχωρήσουν έχοντας τόσα πολλά για να σκεφθούν. Για πολλούς άλλους αυτό το βιβλίο θά χαρίσει μία εξάαιρετη εισαγωγή στην άλλαγή με την προοπτική που λαμβάνει χώρα, όταν οι γυναίκες, όπως άκριβώς και οι άνδρες, ξετάζονται σαν μέρος της ιστορικής εξέλιξης, μία άλλαγή για την όποια η Gerda Lerner έχει κάνει τόσα πολλά για να την πραγματοποιήσει».

John Mack Faranger, *Women and Men on the Overland Trail*, New Haven and London, Yale University Press, 1979, σσ. 281 (Γυναίκες και άνδρες στα χερσαία καραβάνια)

Ετόν καθάνα είναι γνωστός ο μύθος ότι κατά τη διάρκεια της δυτικής εξάπλωσης και μετανάστευσης οι άνδρες όδηγούσαν τα βόδια έπάνω σ' ένα έλικοειδή δρόμο και άμύνονταν άπό τους έχθρους Ίνδιάνους, ενώ οι γυναίκες, καθισμένες στο πίσω μέρος της καρότσας στην άμαξα, φρόντιζαν τα παιδιά τους. Αυτή την εικόνα μάς δίνουν άλλοτε η τέχνη, ο κινηματογράφος ή οι άφηγητές.

Πράγματι, ό John Mack Faranger, καθηγητής της Ίστορίας, παρατηρεί ότι οι γυναίκες έβιοιαν μάλλον σαν να βάδιζαν πίσω στην καρότσα μαζώνοντας τις κοπρές πλέτοντας τα ρούχα και τα κλωστοπέπασματα κατά το χρόνο που οι άνδρες σκότωναν τα βούβια.

Το γνωστό στερεότυπο του άρσενικού και του θηλυκού ρόλου είναι μόνο ένας άπό τους μύθους τους όποιους ό Faranger έπικρίνει σ' αυτό το βιβλίο. Ο συγγραφέας περιγράφει ψυχρά και προσεκτικά πώς πράγματι ήταν το ταξίδι διά μέσου της έρηρας για τις μεσοδυτικές άγροτικές οικογένειες, άνάμεσα στο 1843 και το 1870. Η έμφαση του συγγραφέως, εν τούτοις, δεν έκειται στις γνωστές ταλαιπωρίες του ίδιου του ταξιδιού, αλλά στη δυναμικότητα των οικογενειακών σχέσεων.

Με μία κατάλληλη και λεπτή χρησιμοποίηση σύγχρονων προσωπικών ήμερολογίων, άναμνησικών και στοιχείων άκόμη άπό τα φολκλόρικα τραγουδία, ό Faranger άναλυει τους ρόλους των άνδρων και των γυναικών και τις δικές τους ιδέες γι' αυτούς τους ρόλους. Το άποτέλεσμα είναι άπλο, μία δέυδερκής εξέταση της άγροτικής οικογενειακής ζωής κατά τα μέσα του 1800 και μία έρευνα έσοθεν μιας άπό τις μεγαλύτερες άμερικανικές περιπέτειες.

Το βιβλίο τούτο με την πλούσια βιβλιογραφία και τους λεπτομερείς πίνακες στατιστικών δεδομένων των μεταναστών, που έξικινούν άπό την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική κατάσταση υπάνδρων-άνυπάνδρων στην κοινωνία των έξεταζόμενων δεκαετιών του 19ου αιώνα στις μέσες νότιες πολιτείες, το διακρίνει επιστημονική, σαφήνεια, πληρότητα. Τα περιεχόμενα (1. The Overland Emigrants, 2. The Midwestern Farming Family, 1850, 3. Men's and Women's Work on the Overland Trail, 4. Masculine Men and Feminine Women, 5. The Separate Worlds of Men and Women, 6. The World of the Family, 7. Conclusion: Men and Women in the Rural American West) με το κοινωνικό και ιστορικό ύλικό, το χρησιμοποιημένο με όξινόνα και θαυμασία μεθοδολογία, άναφέρνουν στους διαφορετικούς κόσμους των γυναικών και άνδρων.

"Άξίζει να μελετήσει κανείς τη μεθοδολογία ενός έρευνητή σύγχρονης κοινωνίας. Έρευνάται με στατιστικά συμπεράσματα ή θέση της γυναικάς, οι έργασίες ή οι ά-

*

σχολίες της, επίσης η σύλληψη, η έγκυμοσύνη και η γέννηση τών τέκνων της. Έξετάζονται οι οικογένειες, τὰ ἀγαθὰ τους, οἱ τροφές τους, οἱ μετακινήσεις τους.

«Ο Faranger ἔκανε», γράφει η Kathryn Kish Sklar, «θαυμάσια χρήση τῶν βιβλίων τῶν χειροστίμων δρόμων, χρησιμοποιοῦντας τα γιά νά φωτίσει τήν κοινωνία πού οἱ μετανάστες ἄφησαν, καθώς ἐπίσης τήν κοινωνία πού δημιούργησαν καθ' ὁδόν. Οἱ σπουδές του εἶναι ἐνδιαφέρουσες γιά ἕνα μεγάλο μέρος ἀναγνωστών, εἰδικά γι' αὐτούς πού ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἱστορία τῆς οἰκογένειας καί τήν ἱστορία τῶν γυναικῶν».

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπιμελήτρια τῆς Ἑβρας τῆς ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

*

Stewards of the Land: The American Farm School and Modern Greece. τῆς Brenda L. Marder. Ἐκδόσεις: East European Quarterly, Boulder, σειρά: East European Monographs

Distributed by Columbia University Press 1979

Ἡ Ἀμερικανική Γεωργική Σχολή (ΑΓΣ) Θεσσαλονίκης ἱδρύθηκε, γύρω στά 1904, μέ πρωτοβουλία τῶν προτεσάντη Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων John Henry House, καί ἀπό τότε λειτουργεῖ ἀδιάλειπτα μέχρι σήμερα—μ' ἐξαιρέση τὰ χρόνια τῆς γερμανικής κατοχῆς.

Τό βιβλίο τῆς Β. Marder *Stewards of the Land*¹ ἀναφέρει στά ἱστορικά τῆς ἱδρύσεως καί τῆς λειτουργίας τοῦ ἱδρύματος αὐτοῦ καί καλύπτει τήν περίοδο 1902-1949.

Σήμερα ἡ ΑΓΣ λειτουργεῖ σάν ἀγροτικό ἐπαγγελματικό Λύκειο, καί εἶναι Νομικό Πρόσωπο Ἰδιωτικού Δικαίου.

Τό ἀγροκῆμά της, μέ τό συνολο τῶν ἐγκαταστάσεων, βρίσκεται 10 χιλιόμετρα, περίπου, ἀνατολικά τῶν κέντρου τῆς Θεσσαλονίκης, καί κατέχει μία ἐκτασή 1.500 στρεμμάτων.

Ἡ συγγραφέας ἀναφέρει στόν πρόλόγό της, ὅτι ἡ μελέτη της αὐτή ἀποτελεῖ ἀπόπειρα ἑρμηνείας τοῦ «πνεύματος» καί τῆς ἐπιβίωσης τοῦ ἱδρύματος—«μέσα ἀπό τὰ πλῆον χωρικά καί βίαια γεγονότα τῆς πρόσφατης εὐρωπαϊκής ἱστορίας»—καθώς ἐπίσης καί μία ἀπόπειρα παρουσίσεως τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο λειτουργοῦσε τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ὁποίας προσέφερε «στή ζωή τῶν ἐλληνικοῦ λαοῦ κατά τήν διάρκειά των κρίσεων ἱστορικών στιγμῶν».

Γιά νά γίνει πῶς κατανοητή ἡ συλλογιστική αὐτῆς τῆς ἑρμηνείας, θά δώσουμε συνο-

πτικά ὁρισμένα στοιχεῖα γιά τό ἱστορικό τῆς ἱδρύσεως καί τῆς λειτουργίας τῆς ΑΓΣ, καί κυρίως γιά τήν ἐξεταζόμενη περίοδο.

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ Marder κάνει λόγο περί «πνεύματος» σάν νά ἐπρόκειτο γιά κάποια δύναμη ἡ ὁποία ἐπέδρασε καί ἐξακολουθεῖ νά ἐπιδρά κατά τρόπο μονοσήμαντο ἀκόμα καί στή σημερινή φάση λειτουργίας τῆς σχολῆς. (Ἰπνεθυμίζουμε ὅτι ἡ μελέτη φέρει τήν περίοδο 1902-1949.) Πῶς αὐτό εἶναι δυνατό, θά τό δοῦμε στή συνέχεια:

Τό 1894 ἔρχεται στή Μακεδονία ὁ John Henry House, μετά ἀπό εἰκοσι χρόνια ἱεραποστολικῆς θητείας σέ διάφορες ἄλλες περιοχές τῶν Βαλκανίων.

Ἀνταποκρινόμενος, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε, σέ «θεῖο κάλεσμα» (Call), θέλησε νά ἱδρῆσιν στή Θεσσαλονίκη μία πρακτική γεωργική σχολή πού θά ἀποτελοῦσε τότε ἕνα εἶδος «Οὐτ post» (ἐμπροσθοφυλακῆς) τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν στά Βαλκάνια καί θά συντελοῦσε, τόσο στήν ἐδραίωση καί ἐξάπλωση τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅσο καί στόν ἔκφυλονισμό τῆς γεωργίας, ἀπαραίτητες κατά τή γνώμη του προϋποθέσεις γιά τή λύση τοῦ Βαλκανικοῦ προβλήματος.

Μέ φιλανθρωπικές εἰσφορές ἀγοράζονται (1902) στήν περιοχή πού βρίσκεται σήμερα τό ἱδρυμα περί τὰ 200 στρέμματα γῆς, καί τό 1903 ἀπαρτίζεται—ἀπό Ἀμερικανούς, κυρίως, κληρικούς—ἕνα ἑντεκαμελές συμβούλιο μετόχων.

Ἀρχίζει γρήγορα ὁ ἐξοπλισμός τοῦ ἀγροκλήματος καί ῥῆθ, τό 1903, μεταξύ τῶν ἄλλων διέθετε: γαλακτοκομεῖο (ὅπου παράγει τό πρώτο παστεριωμένο γάλα στή χώρα), μηχανουργεῖο, ζωιουργεῖο, μετασκευλητοπροφεῖο...

Μέχρι τό 1912 ἡ σχολή λειτουργεῖ μέ ολανοφάνους μαθητές (50 περίπου τό 1910), κυρίως ὄρφανά ἀπό καμμένα χωριά τῶν Μοναστηρίου. Μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους, ἡ ἔθνική σύνθεση τῶν μαθητῶν ἀλλάζει, ἀρχίζει ἡ ἐλληνικοποίηση τῆς σχολῆς καί στίς 3/1/1918 τίθεται ὅπο τήν ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Ὅλο αὐτό τό διάστημα, καί μέχρι τό 1929, διευθυντής εἶναι ὁ John House, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐπιβλέσει ἕνα κλίμα βαθεῖας θρησκευτικῆς εὐλάβειας καί φιλανθρωπίας.

Τό Μάη τοῦ 1929, τό συμβούλιο τῶν μετόχων ἐκλέγει στή θέση τοῦ διευθυντή τόν Charles House, γιῶ τοῦ ἱδρυτή, θέση τήν ὁποία κατέχει μέχρι τό 1955.

Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 30 ἡ ΑΓΣ εἶναι σχεδόν μία αὐτοσυντήρητη κοινότητα: ζοῦν ἐκεῖ 127 οἰκότροφοι καί 17 άτομα τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσωπικῆς.

Τόν καιρό τῆς μεταέκτης δικτατορίας, οἱ φιλικές σχέσεις τοῦ Charles House μέ τό Βασιλεῖα Γεώργιο Β', καί ἡ ἀπό μέρους τοῦ ἀποδοχῆ, σάν διευθυντή, ὀρισμένων ἀρχῶν ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς τοῦ Μεταξά, εὐνοῦσαν τήν—στό χωρο τῆς ΑΓΣ—ἐπικράτηση τῆς ἰδεολογίας τῆς ἀφ. Αὐγούστου. Μέ τήν ἱταλική ἐπιδρομή οἱ μαθητές φεύγουν, ἡ σχολή παύει νά λειτουργεῖ σάν ἐκπαιδευτικό ἱδρυμα καί προσανατολιζε-

ται, ἀποκλειστικά, πρὸς τήν παραγωγική δραστηριότητα.

Τόν Ἀπρίλη τοῦ 41 ἀρχίζει ἡ κατοχή τῆς ΑΓΣ ἀπό τούς Γερμανούς, καί ὁ Charles House, στό ὄνομα τῆς σωτηρίας τοῦ ἱδρύματος, συνεργάζεται ἐν μέρει μαζί τους, γεγονός πού ἐπιτρέπει στούς τελευταίους νά ἐκμεταλλευθοῦν τό ἀγροκῆμα σάν βάση γιά ἐπιχειρήσεις καί πηγή τροφίμων.

Τέλος τοῦ 1945, τό ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα ἀρχίζει κατά τήν περίοδο τοῦ σχεδίου Μάρσαλ: καταβάλλεται ἰδιαίτερη προσοχία γιά τήν ἐπέκταση τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ἱδρύματος καί τῶν πολλαπλασιασμό τῶν δραστηριοτήτων του. Πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση συντρέχουν διάφοροι φορεῖς: Ἀμερικανική Ἐπιτροπή βοήθειας γιά τήν Ἑλλάδα, Ὑπουργεῖο Γεωργίας, UNRRA, ECA, Ἰδρυμα Fulbright.

Ὁ σημερινός διευθυντής τῆς σχολῆς Bruce M. Landsdale (District interpreter στήν ἐπιτροπή γιά τόν ἐλεγο τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1946 καί Chief interpreter τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό Δημονῆφισμα τοῦ 1946), διαδέχεται τόν Charles τό 1955.

Ἡ συγγραφέας ἀφαιρῶνι μεγάλο μέρος τοῦ βιβλίου της στήν περιγραφή τῆς ζωῆς καί τῆς προσωπικότητας τῶν δύο πρῶτων, κυρίως, διευθυντῶν καθώς καί τῶν συζύγων τους, ἐκθειάζοντας τίς ἀρετές καί τήν ἀφοσίωση ὄλων στήν ὑπόθεσή τοῦ ἱδρύματος. Μάς δίνει ἐπίσης παραστατικές εἰκόνας ἀπό τή ζωή στό ἀγροκῆμα κατά τή διάρκεια τῶν πῶ σημαντικῶν ἱστορικών στιγμῶν (ἀπό τό Μακεδονικό ἀγῶνα μέχρι τόν ἐμφύλιον), γιά τίς ὁποῖες, ἐξέλλογ, ἐκφέρει καί προσωπικές ἐκτιμήσεις ἐξιδανικεύοντας, ἰδιαίτερα, τήν μεταπολεμική πολιτική τῶν ΗΠΑ.

Γιά κάθε ἱστορική φάση ἀκολουθεῖται ἡ ἐξῆς διαδικασία: ἀπεκρίνονται τό ἕξω ἀπό τή σχολή χωρο πού δοκιμάζεται σκληρά ἀπό τὰ γεγονότα—χωρίς νά ἐξέρουμε ἀκριβῶς τίς βαθύτερες αἰτίες τους—καί στή συνέχεια, ἀντιδιαστολή αὐτοῦ τοῦ ἀνάστατου κόσμου μέ τήν ἀνθρώπινη καί τήν ἀγάπη πού βασιλεύει μέσα στήν «Οασή» τῆς ΑΓΣ.

Καί ἡ ἐπιβίωση τῆς σχολῆς ὀφείλεται στήν ἐπιβίωση τοῦ «πνεύματος τῆς» πού κυριάρχησε στόν τόπο τοῦ ἀγροκλήματος τό 75 χρόνια τῆς ὑπαρξῆς τῆς.

Τό «πνεῦμα» αὐτό προσδιορίζεται σάν ἕνα σύνολο θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καί προσωπικῶν ἀντιλήψεων τοῦ John House γιά τό ρόλο τῆς σχολῆς, ὁ ὁποῖος ὑποτίθεται ὅτι υἰοθετοῦνται καί ἀπό τούς διαδόχους του.

Συγκριμένα, τὰ στατιστικά στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ συνόλου εἶναι:

- ἰ) Ἡ θρησκευτική πίστη, οἱ ὀμνιστικῆς ἀρχές καί ἡ ἀφοσίωση ὄλων τῶν διευθυντῶν στήν ὑπόθεσή τοῦ ἱδρύματος.
- ἱι) Οἱ ἀρχές παιδαγωγικῆς τοῦ John House γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ὁλοπλευρῆς προσωπικότητας τῶν μαθητῶν.
- ἱιι) Ἡ ἀντίληψη τοῦ τελευταίου γιά τό βασικό ρόλο τῆς σχολῆς: νά καλλιεργεῖται στίς καρδιές τῶν μαθητῶν τήν ἀγάπη γιά τό γεωργικό ἐπάγγελμα καί νά τους

1. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι παρόμοιος ἀπό μία φράση τοῦ «Πιστεύω» τῆς ΑΓΣ «I believe that the tillers of the soil are stewards of the land...» Ἡ Marder ἦταν καθηγήτρια Ἀγγλικῶν τῆς ΑΓΣ τό 1966-67.